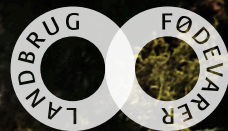

SEKTIONEN FOR
STØRRE JORDBRUG

2022

Beretning

Udvalget for Større Jordbrug

Christina Ahlefeldt-Laurvig
Oreby & Berritzgaard Gods
Formand for
Udvalget for Større Jordbrug

Søren Wümpelmann Juhl
Skaarupgaard Gods
Næstformand for
Udvalget for Større Jordbrug

Nicolas de Bertouch-Lehn
Lungholm Gods

Anita Halbye
Høvdingsgaard

Christian Holck
Næsbyholm-Bavelse Gods

Christian Sehestedt Juul
Ravnholt Gods

Kristian Lundgaard-Karlshøj
Asumgaard

Året der gik

Jeg holder af hverdagen. Mest af alt holder jeg af hverdagen. Sådan indledte Dan Turèll sit digt "Hyldest til Hverdagen" fra 1984. Hvis han havde levet i dag, ville han nok – ligesom os andre – have sat stor pris på, at vi indledte 2022 med, at hverdagen i store træk vendte tilbage til det normale. Ved udgangen af januar blev COVID-19 ikke længere betragtet som en samfundskritisk sygdom. Alle de sure restriktioner ophørte. Vi troede for en kort stund, at vi kunne vende tilbage til normaliteten.

Det holdt dog ikke mere end nogle få uger. I februar gik de russiske tropper ind i Ukraine. Den begivenhed har kraftigt været med til at forme året, der er gået.

Usikre tider venter

Selvom vi er så privilegerede, at vi lever langt fra de direkte konsekvenser af krigens rasen, mærker vi alligevel til den. Flere af vores medlemmer slog dørene op for ukrainske flygtninge og hjælp, hvor de kunne. Det gjorde indtryk.

Krigens afledte effekter mærker vi også. 2022 var driftsmæssigt et særdeles godt år for planteavlere og mælkeproducenter, men nu ser vi ind i noget mere usikre tider. Inputpriserne er sprunget i vejret, efterhånden som udgifterne til energi og transport er gået op. Og renterne er løbende fulgt trop i centralbankernes kamp for at få inflationen ned. Ned skal formentlig også den økonomiske aktivitet, og det kan ramme især de, der er aktive i servicebranchen. I den kommende tid vil vi derfor igen stå vagt om, at en landbrugsbedrift også kan være afholdelse af selskaber, koncerter og turisme – og vi vil være helt oppe på dupperne for at sikre, at ingen glemmer, hvor vigtig den slags er for udviklingen og jobskabelsen på landet.

CO2-afgiften truer

På den hjemlige politiske scene er der også fortsat usikkerhed om, hvad vi kan se frem til. Landbruget endte med at fylde overraskende meget i valgkampen, og vi så flere forslag fra det, der engang var rød blok, der var helt i strid med vores interesser.

Vi endte med at få en regering hen over midten. Det er vi glade for – især fordi alternativet helt sikkert havde været markant værre. Uanset hvilken bogstavkombination, der skulle udgøre regeringen, var ét dog givet inden regeringsforhandlingerne. Der kommer en afgift på landbrugets biologiske processer. Det ved vi nu. Men i hvilken form?

Landbruget må tage sin del af opgaven med at nedbringe Danmarks udledning af CO₂. Den proces har vi været i gang med i årevis. Dansk enegang og blindt fokus på nationale mål er bare ikke vejen frem. Vi har brug for incitamenter til at udvikle vores bedrifter i en mere bæredygtig retning – ikke tunge afgifter, der blot leder til nedskæring af produktion og konkurser.

Jeg mener, at vi skal spille konstruktivt ind i den voldsomme debat, der vil blive om emnet i løbet af 2023. Landbruget fylder relativt mere i Danmark end i de fleste andre lande, men det er fordi Danmark er et land, der egner sig særdeles godt til fødevarerproduktion. Det skal vi turde stå ved. Især i en tid, hvor klimaforandringerne udfordrer de fortsatte muligheder for fødevarerproduktion i Sydeuropa og krigen i Ukraine understreger behovet for en sikker fødevarerforsyning.

Stigende fokus på beskyttelse af biodiversitet, natur og miljø

Accepten af landbrugets dominans i landskabet er dog vigende, og fra politisk hånd ser vi flere og flere

eksempler på initiativer, der sætter miljø, natur og biodiversitet øverst på dagsordenen. I det forgangne år har man talt om både BNBO'er, naturens lov og grundvandsparker. Og vi har sat markant højere mål for mængden af beskyttet natur.

Ved FN's COP15 i Montreal vedtog verdens ledere ved udgangen af året en historisk aftale, der skal sikre at mindst 30 procent af verdens natur er beskyttet. Naturen skal beskyttes. Det ved vi, for vi har gjort det i generationer. Der vil helt sikkert komme yderligere krav til beskyttelsen af natur og biodiversitet. Når der gør, vil vi stå vagt om, at den private ejendomsret respekteres og lodsejerne inddrages. Og når lodsejere gør en indsats for naturen, skal de naturligvis belønnes for det.

I mange sager fremstilles landbruget ofte som skurken, når det kommer til påvirkningen af natur og miljø. Desværre kan vi også være blandt ofrene. Det ses fx i forbindelse med den aktuelle debat om PFAS. Det forekommer, at der nærmest ikke går en uge uden nye historier om steder, man har fundet PFAS-stoffer. I få tilfælde desværre også i animalske produkter og i drikkevandsboringer. Vi har brug for rent vand og sikre fødevarer. Vi skulle nødtigst ende i en situation, hvor forbrugernes tillid til de gode danske fødevarer bliver sat over styr. Samtidig har vi også brug for, at der tages hånd om de producenter, der helt uforvarende er blevet hovedpersoner i sager om fund af PFAS. Derfor kan vi kun opfordre til at myndighederne tager situationen ekstremt alvorligt.

Andeudsætningen er fortsat på spil

Spørgsmålet om menneskets påvirkning af naturen finder vi også inden for jagten. I Større Jordbrug har det især fyldt, at udsætningsforliget, der for ændernes vedkommende gælder frem til udgangen af 2023, er under

genforhandling. Vejen mod mål har været lang og snørklet. Lige nu er udsætning af fjervildt sendt tilbage i arbejdsrummet i Udsætningsudvalget under Vildtforvaltningsrådet. Det bliver derfor en af de vigtigste opgaver for Større Jordbrug i 2023 at skabe enighed her, så den nye miljøminister får et solidt grundlag at træffe en beslutning ud fra.

Vi kan hjælpe os selv rigtig meget, hvis vi bidrager til, at Udsætningsudvalget har et retvisende datagrundlag. Vigtigheden af i øvrigt at indberette korrekt i CHR og om udsætninger kan derfor ikke indskræpes nok, da det i yderste konsekvens kan koste vores ejendomme forretning og arbejdspladser.

Lus i minkpelsen

I 2021 fyldte minksagen rigtig meget i vores bevidsthed. I 2022 fik vi så det endelige punktum i sagen, men det blev næppe helt det punktum, mange havde ønsket sig. Muligheden for en rigsretssag mod Mette Frederiksen blev således lagt i graven sammen med de mange millioner mink, efterhånden som flere partier glemte deres løfte om en advokatundersøgelse.

Der kan ikke være tvivl om, at minkavlerne nu skal have deres kompensation. Der har været nok nøl. Og det er ikke andet end rimeligt, at der er fokus på det i den nye regering. Advokatundersøgelsen er fejlet af bordet, og det sætter naturligt fokus på vores fremtidige retssikkerheds vegne. Og den retssikkerhed skal der kæmpes for.

Netop afdøde Lise Nørgaard blev i bogen, der markerede hendes 100-års fødselsdag citeret for at sige:

-Evnens til at blive vred og protestere er vigtig. Det er den, der holder os flydende. Man skal råbe op, ellers vil verden ikke flytte sig. Og så vil intet blive anderledes.

Den energi, der ligger i det citat, var

meget karakteristisk for hende, og budskabet er ikke til at tage fejl af.

Så længe, der er uretfærdighed til, skal vi blive ved med at kæmpe. Både når det gælder stormagter i øst og lovgivningsmæssig uretfærdighed, der krænker vores retssikkerhed.

Stærk position i omstruktureret L&F

Den kamp kæmpes bedst, hvis man sidder med ved forhandlingsbordet. Det gør vi i den grad i Større Jordbrug. Mange af mine kræfter er i 2022 blevet brugt på den langstrakte proces, der har været med at udforme den nye struktur i Landbrug & Fødevarer. Der er mange interesser, der skal tilgodeses, men vi er landet et rigtig godt sted. Her fra årsskiftet ser vi et nyt, slankere L&F, der nu mere effektivt kan være hele fødevarerhvervets stemme. Sådan en er der brug for. For trusler som fx en klimaafgift og nedlukning af produktion sætter udvikling og arbejdspladser på spil. Det er en kamp, vi må og skal vinde.

Tak for nu

Dette var min sidste skriftlige beretning som formand. Til årsmødet, der kommer lige om lidt, skal Sektionen for Større Jordbrug have ny formand. Jeg synes, jeg efterlader et Større Jordbrug, der står et rigtig godt sted ift. at kunne øve indflydelse. Derfor er det med en god følelse i maven, at jeg nu giver depechen videre til nye kræfter.

Tak for godt samarbejde skal lyde til Udvalget for Større Jordbrug og de mange andre, der er med til at kæmpe de større jordbrugs sag.

*Christina Ahlefeldt-Laurvig
Formand for Sektionen for
Større Jordbrug*

Herregårdsudvalget

Herregårdene spiller en væsentlig rolle i den grønne omstilling. Specielt i forhold til produktionen af vedvarende energi på land. Den foregående regering satte sig i juni 2022 for at firedoble produktionen af vedvarende energi på land fra 2021-2030, og her er der mange af vores medlemmer, der ønsker at spille en rolle. En del af aftalen er, at der skabes mulighed for opsætning af vedvarende energikilder i forbindelse med såkaldte herregårdslandskaber.

Desværre, er der stor forskel på, hvordan kommunerne vælger at tolke disse lempelser, og flere steder opleves der fortsat urimeligt lange sagsbehandlingstider. Det er noget, vi gerne vil sætte fokus på i Herregårdsudvalget i det kommende år.

Herregårdsudvalget har ansvaret for at planlægge de to årlige medlemsarrangementer i Sektionen for Større Jordbrug. I år var ingen undtagelse. Tilbage i marts gik turen til Yara i Fredericia, hvor vi bl.a. hørte om klimaregnskaber, og i starten af oktober gik turen til Klintholm Gods på Møn, hvor Carl Gustav og Inger-Marie Scavenius bød velkommen til deres bedrift. Her blev der ærligt delt ud om deres strategi- og visionsarbejde sammen med Norrøn Arkitekter. Det var både lærerigt og så inspirerende, at vi valgte, at fokus på strategi skulle gå igen på vores spor på vinterseminaret.

I Herregårdsudvalget har vi et rigtig godt samarbejde med Historiske Huse og Bygnings Frednings Foreningen (BYFO). Det er vigtigt for os, da de er et væsentligt talerør bl.a. ift. at sikre fokus på de særlige problemstillinger, der gør sig gældende for ejere af fredede og bevaringsværdige bygninger på landet. I 2022 var en af de sager, vi kæmpede for, en revidering af Museumsloven. Vi ønsker, at det skal være muligt for en ejer, som bor ved eller ovenpå

et fredet fortidsminde, at kunne leve et normalt liv. Det indebærer fx at man skal kunne opstille et gyngestativ eller trampolin til børn og børnebørn, anlægge en terrasse og opstille af et drivhus. Det har hidtil ikke været muligt, og ejerne har generelt været underlagt utroligt mange restriktioner. Herregårdsudvalget udarbejdede og indsendte et høringssvar med disse kritikpunkter, og det gav succes. Loven er nu blevet ændret, således at de nævnte ting fremover vil være muligt i et rimeligt omfang.

I forlængelse heraf blev der desuden oprettet en kulturarsafdeling i Miljø- og Fødevareklagenævnet. Herregårdsudvalgets formand, Nicolas de Bertouch-Lehn fik plads som repræsentant for Landbrug & Fødevarer som suppleant for det sagkyndige medlem. Herfra er det muligt at påvirke processerne i forbindelse med klager indenfor natur-, miljø-, landbrug-, fiskeri- og fødevarerområdet.

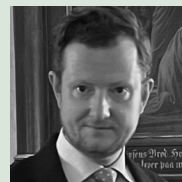
Mod slutningen af 2022 har vi sagt farvel til Anne Sophie Luel, der forlader Herregårdsudvalget efter flere års tro tjeneste. Der skal lyde en stor tak for den forskel, hun har været med til at gøre.

Arbejdet i Herregårdsudvalget er som bekendt frivilligt, og vi siger samtidig tak for den løbende dialog, der har været i løbet af året med såvel medlemmer og interessenter. Inden længe håber vi på at løfte sløret for Anne Sophie Luels efterfølger.

2023 bliver udfordrende. Med en ny regering bliver vores agenda bl.a. de skattemæssige aspekter af at bo i en fredet bygning og mulighederne for energieffektivisering. Her vil vi igen gå forrest i kampen om at sikre de bedste vilkår for drift og udvikling af godser og herregårde i Danmark

Nicolas de Bertouch-Lehn
Lungholm Gods
Formand for Herregårdsudvalget

Jacob de Neergaard
Gyldenholm Gods

Anne Sophie Gamborg
Møllerup Gods

Erik Vind
Sanderumgaard

DIT JURIDISKE LANDBRUGSTEAM

– VI DÆKKER HELE DANMARK

HOS HJULMANDKAPTAIN møder du et dedikeret team, som varetager dine interesser. Vi har specialister inden for alle relevante juridiske områder, som relaterer sig til landbruget, og et særligt fokus for os er lodsejernes ejendomsret.

Få bl.a. rådgivning vedrørende

- Udvikling af solcelle- og vindmølleprojekter
- Ekspropriation
- BNBO
- Generationsskifte
- Køb og salg af bedrifter
- EU-retlig regulering
- Miljøforhold
- Tvister med myndigheder
- Kontrolbesøg
- Strafferetlige forhold
- Forpagtningsforhold
- Bestyrelsesarbejde

HjulmandKaptain Landbrug

**SØREN NØRGAARD
SØRENSEN**
Advokat (H), Ejerpartner
Fagchef Landbrug

BIRTE RASMUSSEN
Advokat (H), Ejerpartner

SØREN EHLERT
Advokat (L), Ejerpartner

**ANKER LADEN-
ANDERSEN**
Advokat (H), Partner

CASPER NØRGAARD
Advokat (L), Managing
Partner

**LARS ØSTERSTRAND
MIKKELSEN**
Advokat (L)

**MIKKEL BUCHWALD
MØLLER**
Advokat (L)

**METTE MYRUP
MORTENSEN**
Advokat

Kontakt os for et uforpligtende møde på telefon 7015 1000,
eller læs mere på hjulmandkaptain.dk

HjulmandKaptain

VORES VIDEN ER DIN STYRKE

Skal vi være bange for PFAS?

Debatten om PFAS har fyldt meget i 2022, og meget tyder desværre også på, at det vil være tilfældet i 2023, for stofferne findes stort set, hvor end man leder. Danmark ønsker nu sammen med fire andre lande at gøre stofferne forbudt i EU, men hvad har ledt til den beslutning?

Nogle af jer kender måske filmen Dark Waters fra 2019, der fortæller historien om advokaten Robert Bilotts mangeårige kamp mod kemikalieproducenten DuPont og deres manglende håndtering af PFAS-forurening i slutningen af 1990'erne og frem. Forurening med perfluoroalkylstoffer, bedre kendt som PFAS, er altså langt fra nogen ny historie, men det var først i foråret 2021, at vi i Danmark for alvor fik øjnene op for de skadelige stoffers udbredelse i Danmark

Det skete, da medlemmer af en kogræsserforening ved Korsør fik målt meget høje niveauer af PFAS i blodet efter at have spist kød fra deres kvæg. Kvæget havde græsset nær en brandskole, og her var de blevet udsat for brandskum indeholdende PFOS. Stoffet kan medføre en lang række lidelser. Blandt andet forhøjet kolesterol, risiko for forhøjede levertal, sukeryge og risiko for kræft.

PFAS i fødevarer

Fundene i Korsør viser, at PFAS-stoffer kan gå fra græs til ko til mennesker. Der er dog ikke noget, der tyder på, at vi skal være bange for at spise maden. Fødevarestyrelsen konkluderer, at der er ikke problemer med PFAS i almindeligt markedsførte danske fødevarer. Styrelsen har i perioden 2015-2020 analyseret 208 kød- og mælkeprøver, og der blev påvist PFAS over de nye EU-grænseværdier for PFAS i fødevarer i 2 af de 208 prøver.

Der er mest fokus på PFAS i animalske fødevarer. Der er meget lille viden om PFAS optag i planter generelt og dermed også om vegetabiliske fødevarers optagelse af PFAS. Dyr kan optage PFAS via både foder og vand, og PFAS i foderråvarer og drikkevand kan derfor være kilde til PFAS i animalske fødevarer. Der er i skrivende stund ingen systematisk overvågning af PFAS i foder.

PFAS i miljøet og i husdyr

PFAS-stofferne er svært nedbrydelige og findes (oftest i små mængder) vidt udbredt i miljøet. En opgørelse fra Danske Regioner viste i maj, at der er næsten 15.000 steder i Danmark, som har haft en aktivitet, der kan have medført forurening med PFAS.

I 2022 kom en rapport fra Niras, om PFAS ved Harboøre Tange ved den jyske vestkyst. Her blev

det konkluderet, at havskum kan være en transportvej for PFAS til landbrugsjord. Miljøstyrelsen fortalte i august, at de havde taget 50 badevandsprøver i området. I de 48 blev der fundet PFAS – dog i mængder, der ligger langt under kvalitetskravene for badevand

Forureningen fra havskum betyder, at der fx ved Agger Tange er fundet forhøjet indhold af PFAS i græs og vand og i dyr, der græsser i området. Havskum mistænkes for at kunne opkoncentrere og transportere PFAS fra havet til de kystnære arealer, hvor det via græs og vand optages af de græssende dyr. Problemet er desværre ikke isoleret til Agger Tange. I januar 2023 kom det frem, at Naturstyrelsen har fundet PFAS-stoffer i 60 af 67 prøver taget af græs på statsejede naturområder, som benyttes til naturpleje og afgræsning af kvæg.

Der er kvægbesætninger, der er sat under offentligt tilsyn af Fødevarestyrelsen, og der må ikke må leveres dyr og produkter fra besætningerne. Selvom det altså ikke denne gang er landbruget, der får ansvaret for forureningen, så har fundene stor betydning for forbrugernes tiltro til fødevareresikkerheden, ligesom det stiller ejerne af de ramte besætninger i en meget svær situation. Da der i sager som dem fra den jyske vestkyst ikke kan udpeges en ansvar-

Mikael Strandbygaard
Chefkonsulent i L&F

Henrik Bang Jensen
Chefkonsulent i L&F

lig for forureningen, er der ikke noget sted at placere ansvaret. Besættningsejerne har således som udgangspunkt ingen mulighed for erstatning

PFAS i grundvandet

PFAS konstateres desværre også i grundvandet. Fx kunne Tune Vandværk i 2021 ikke tage to nye grundvandsboringer i brug, fordi indholdet af PFAS-stoffer var for højt. Mellem jul og nyt var den så gal i Skagen, hvor vandværket har fundet for høje mængder af PFAS-stoffer i 30 ud af 31 lokale vandboringer – Det på trods af, at kildepladsen ligger i et beskyttet naturområde. Stofferne findes dog kun i råvandet, der pumpes op af jorden og ikke i det vand, der løber i hannerne hos forbrugerne.

Alle almene og private vandforsyninger, der leverer 10 m³ vand eller mere pr. dag i gennemsnit, skulle kontrollere drikkevandet for PFAS senest 21. november 2022. DANVA, der repræsenterer de store offentlige vandforsyninger, offentliggjorde i sensommeren resultatet af drikkevandsundersøgelse hos alle medlemmer. Heldigvis var der meget få fund af PFAS. Miljøstyrelsen har efter en lang række tests ligeledes meldt ud, at det ikke tyder på, at vi har et generelt problem med PFAS i grundvandet.

Der er meget fokus på landbrugets pesticider, når man taler om beskyttelse af grundvandet. Senest i den aktuelle valgkamp, hvor en række røde partier foreslog at forbyde brugen af pesticider på 200.000 hektar landbrugsjord via såkaldte grundvandsparker. Der er ingen tvivl om, at test for PFAS vil få større fokus ift. beskyttelsen af grundvand i fremtiden. I dag testes der således kun for 20 PFAS-stoffer.

”Vi har simpelthen ikke fokus på det rigtige, når det handler om kemi i grundvandet.”

**Jørgen E. Olesen
Instituttleder, Agroøkologi
Aarhus Universitet**

Fremtidigt fokus

PFAS er tilsyneladende mange steder, så hvordan slipper vi af med det? Da mange af forureningerne er af ældre dato, er det regionerne, der har ansvaret for at rydde op.

I Region Sjælland er meldingen dog, at man ikke har penge til at rydde efter den forømtalte forurening ved Korsør. Vi kan kun

opfordre myndighederne til at få håndteret sagen i stedet for at sende sorteper rundt mellem de forskellige instanser.

Ifølge forekomsten i grundvandet, er der lys for enden af tunnelen. Region Hovedstaden tester netop nu, om man via kulfiltre på regionens anlæg også kan fjerne PFAS-stoffer fra grundvandet. Resultaterne er lovende, og rensemetoden ser ud til at have potentiale i kampen mod PFAS-forurening

Der har også været opmærksomhed om spildevandsslam som en kilde til PFAS på landbrugsjord. Der har ikke systematisk været undersøgt for PFAS i slam, men Miljøstyrelsen fastsatte i november 2021 vejledende grænseværdier for PFAS i slam. Vi forventer, at der indenfor de næste måneder kommer en ny slambeholdtgørelse med bindende grænseværdier for PFAS i spildevandsslam til jordbrugsformål

I den nytilkomne regeringsgrundlag fremgår det desuden, at regeringen vil se på kravene til rensning af spildevandet og kildeopsporing, så spredning af miljøskadelige stoffer – herunder PFOS/PFAS – minimeres, og gøre det lettere for vandselskaberne at etablere biogas-, pyrolyse-, kalkrensning- og andre grønne løsninger.

Indtjeningsforhold i 2022 og udsigterne for det kommende år

Meget peger i retning af, at planteproducenterne generelt set opnår et historisk godt resultat i 2022. Den rekordhøje indkomst i 2022 følger en relativt høj indkomst i 2021, og også 2023 tegner ud fra det forventede bytteforhold til at blive et fornuftigt år for planteproducenterne.

På trods af lave nedbørsmængder i starten af 2022, blev vækståret 2021/22 som helhed vejrmæssigt ganske fint. Det dannede baggrund for udbytter, som på mange afgrøder lå betydeligt over et gennemsnitligt år.

Afgrødepriserne fortsatte stigningen fra 2021 og holdt et højt niveau året igennem. Årsagen til de høje priser er primært krigen mellem Ukraine og Rusland, som medførte vanskeligheder med at få landbrugsprodukter som korn, majs og solsikkeolie ud på verdensmarkedet. Forud for krigen var de globale lagre de seneste år også blevet nedbragt på mange afgrøder, mens efterspørgslen fortsat har været stærk, ikke mindst fra Kina. Derfor var prisstigningerne allerede påbegyndt i 2021, men fik yderligere fart med krigsudbruddet i Ukraine.

På samme måde var der også stigninger i omkostningerne at spore i 2021, men omkostningerne til eksempelvis handelsgødning,

el, diesel og foder steg yderligere i forbindelse med krigsudbruddet. Årsagen til stigningen i afgrødepriser og omkostninger er, at Ukraine er storproducent af blandt andet korn, solsikkeolie, majs og raps. Samtidig har Rusland traditionelt været storleverandør af gas og olie til Europa, men krigen har medført handelssanktioner og ødelagt infrastruktur.

Stigningen i omkostningerne betyder, at prisstigningerne på afgrøderne ikke slår fuldt igennem på indkomsten. Men på grund af at prisstigningen overgik stigningen i omkostningerne samt at udbytterne var høje, ender årsresultaterne på et højt niveau.

I forhold til forventningerne til indkomstudviklingen i 2023, så har vilkårene for etablering af vintersæd været relativt gode i efteråret 2022, og da det desuden forventes, at afgrødepriserne forbliver høje året igennem, er der på nuværende tidspunkt positive udsigter for 2023. Dette på trods af forventninger om fortsat høje, omend svagt faldende, omkostninger til blandt andet gødning, el og brændstof samt høje foderomkostninger for de animalske producenter.

Uensartede bytteforhold i den animalske produktion

Mens priserne på de animalske produkter i 2021 generelt var præ-

get af forskellige sygdomme, heriblandt corona og svinepest, var et fællestræk i 2022 høje produktionsomkostninger. I særdeleshed var priserne på foder høje, ligesom omkostningerne til el og brændstof trak indkomsten kraftigt ned.

For mælkeproducenternes vedkommende blev de høje omkostninger dog mere end kompensert af høje afregningspriser. Ligesom planteavlerne har mælkeproducenter derfor haft et meget højt bytteforhold i 2022, som har medført en rekordhøj indtjening.

Dette var ikke tilfældet for griseproducenterne. Producenterne af slagtegrise havde dog mulighed for at nedbringe omkostningerne via lave priser på de indkøbte smågrise. Denne mulighed for at forbedre bytteforholdet havde smågriseproducenterne ikke, hvorfor det høje omkostningsniveau slog direkte igennem. Indtjeningen i smågriseproduktionen var derfor tilsvarende lav i 2022, og de fleste smågriseproducenter ender året med underskud. Der kan dog stadig være stor forskel på, hvordan de enkelte producenter klarer sig, afhængigt af for eksempel selvforsyningsgrad eller risikostyringsadfærd, hvor nogle af omkostningerne trods alt har kunnet dækkes af.

Fjerkræproducenterne har generelt haft et vanskeligt år på grund af de høje foderpriser. Byttefor-

Klaus Kaiser
Erhvervsøkonomisk chef
SEGES INNOVATION

holdet har været lavt, hvilket har afspejlet sig i en lav indtjening.

I 2023 forventes de animalske producenter at få gavn af sivende omkostninger. Mælkepriserne forventes dog også at falde fra det rekordhøje niveau - oveni købet i hastigt tempo – men bytteforholdet vil fortsat være højt. Grisepriserne ventes derimod at stige lidt yderligere på baggrund af en kraftigt faldende griseproduktion i EU. Her afhænger årsresultatet dog dels af priser og omkostnin-

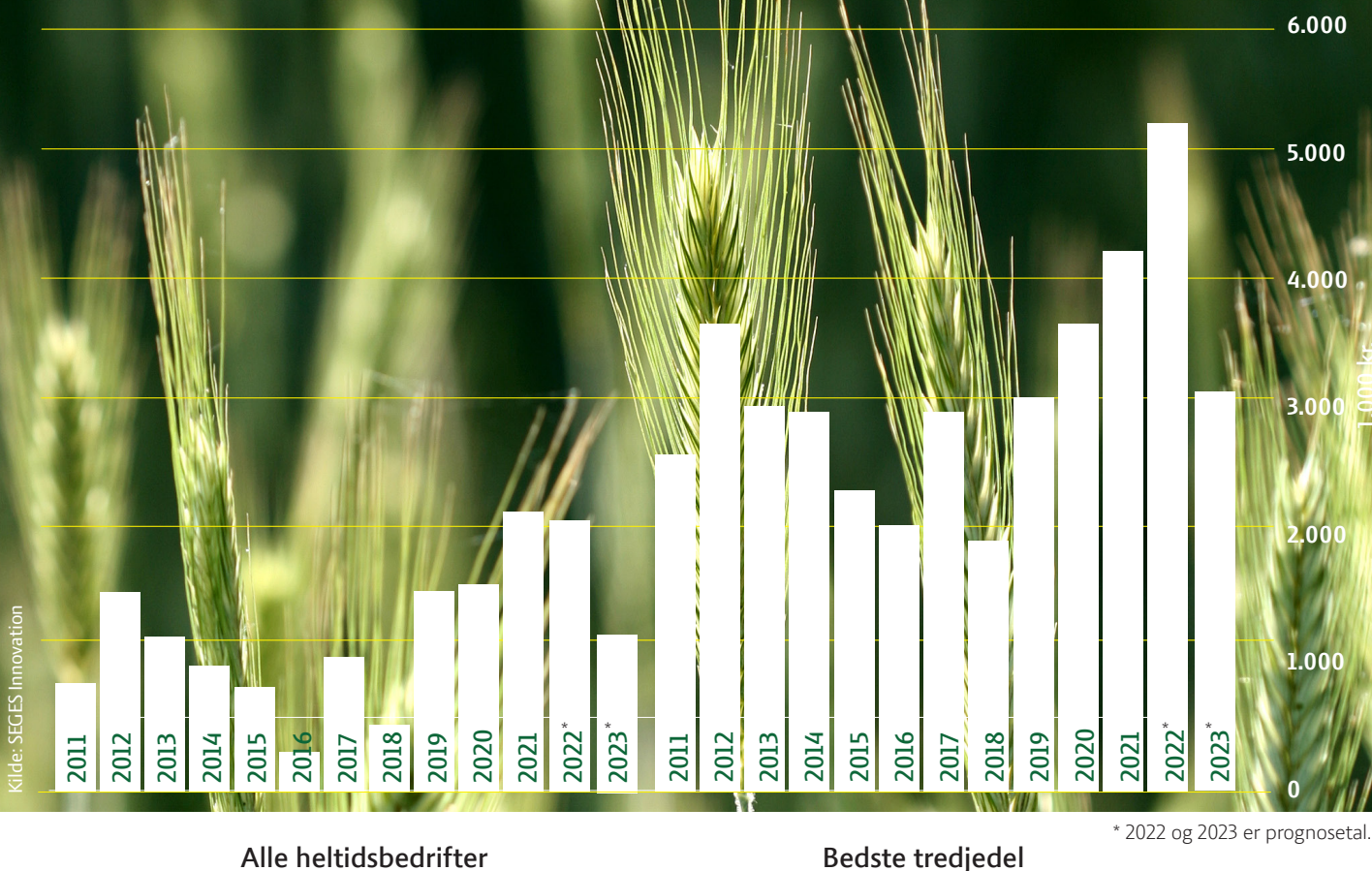
gers konkrete forløb over året og dels af den enkelte virksomheds forudsætninger for selvforsyning på eksempelvis foder og energi.

Mens 2022 bød på meget store forskelligheder i indkomstniveauerne mellem driftsgrenene, forventes der således en "udjævning" af indtjeningen mellem de forskellige driftsgrene i 2023.

2023 er også året, hvor dele af de store landbrugsreformer fra EU og den danske landbrugsaf-

tale, implementeres. Det gælder for eksempel EU-aftalens eco schemes, GLM8-krav til ikke-produktive arealer, afgrøderotation og nyt jorddækkekrav, ligesom der introduceres en ko-præmie og en præmie til stivelseskartofler og krav om hyppig udslusning af gylle i griseproduktionen. Og endelig bliver 2023 formentlig året, hvor der vedtages en model for at pålægge en CO₂-afgift på landbrugs biologiske processer.

Driftsresultat - planteavlsbedrifter over 300 ha.

An aerial photograph of a dense forest with a river winding through it. The trees are in various shades of green and yellow, suggesting a mix of species or perhaps the beginning of autumn. A dirt path is visible in the lower-left quadrant, and a fallen log lies in the river on the right side. The overall scene is vibrant and natural.

Biodiversiteten fyldte meget i 2022 – både nationalt og internationalt

Karen Post Bache
Naturchef i L&F

Der har i de seneste år være stigende fokus på natur og biodiversitet, og i det forgangne år blev der for alvor skudt gang i en række initiativer med det formål at standse tilbagegangen i biodiversiteten. Landbruget står som en central medspiller på naturdagsordenen, men det er vigtigt, at den private ejendomsret respekteres, og der sikres en bred inddragelse af lodsejerne, når der skal gøre en indsats for naturen.

Biodiversiteten har længe være på den politiske dagsorden med mål om at stoppe tilbagegangen for verdens biodiversitet og fokus på, hvad der kan gøres for at sikre bedre vilkår for dyr, planer og naturtyper. Men i 2022 kom der med en række initiativer for alvor gang i diskussionerne om, hvad der skal til for vende udviklingen.

I forbindelse med valgkampen forud for folketingsvalget i november var det tydeligt, at der fra flere sider var et klart ønske om, at der skal ske en indsats på biodiversitetsområdet. Næsten samtlige partier var enige om, at der er behov for en ny natur- eller biodiversitetslov, som skal sætter klare mål og forpligte politikerne til handling. Fra især rød blok var der et klart ønske om, at en ny lov skal leve op til målene fra EU's biodiversitetsstrategi fra 2020 om

30 pct. beskyttet natur og 10 pct. strengt beskyttet natur - og disse tal dukker da også op i regeringsgrundlagets formuleringer om en ny naturlov – men dog ikke som eksplicitte mål.

Ønsket om 30 pct. beskyttet natur blev også bragt til forhandlingsbordet på COP15 for FN's biodiversitetskonvention, der blev afholdt i december 2022 i Montreal i Canada. Her mødtes repræsentanter for hele verden og drøftede, hvad der skal til for at standse tilbagegangen i biodiversiteten og på trods af stor uenighed om blandt andet finansiering af indsatsen lykkedes det for det kinesiske formandskab at få Kunming-Montreal aftalen i hus.

Regeringsgrundlaget - Ansvar for Danmark december 2022

Regeringen vil indføre en samlet lov om natur og biodiversitet med mål og virkemidler for et grønnere Danmark. Målet er at bidrage til EU's biodiversitetsstrategi for 2030, som har som mål, at 30 pct. af EU's areal til lands og til havs skal være beskyttet natur, hvoraf 10 pct. skal være strengt beskyttet natur. Målsætningerne skal udarbejdes under hensyntagen til den samlede arealanvendelse i Danmark, herunder sameksistens med landbrug og udbygning med vedvarende energi.

Aftalen indeholder 4 overordnede mål, som rækker frem mod 2050 samt 23 mål, som skal indfries inden 2030 – herunder et mål om, at 30 pct. af verdens areal inden 2030 skal være beskyttet natur. Herudover er der også mål om, at negativ påvirkning fra blandt andet næringsstoffer skal reduceres til et niveau, der ikke er skadeligt for biodiversiteten, samt at påvirkning fra pesticider m.v. skal halveres.

Aftalen siger ikke noget om, hvordan de enkelte lande skal leve op til de vedtagne mål – og det vil være op til landenes regeringer at beslutte, hvordan man vil bidrage til indsatsen. Danmark forhandlede ikke selv på topmødet, men var under et samlet EU-mandat, og der er tydelige fællestræk mellem EU's biodiversitetsstrategi og Kunming-Montreal aftalen – blandt andet målet om 30 pct. beskyttet natur.

Et andet markant internationalt initiativ på biodiversitetsområdet var, da EU-kommissionen i juni 2022 fremsatte et forslag til en ny forordning om bindende mål for naturgenopretning. Forordningen har en række ambitiøse målsætninger, som rækker langt ud over EU's eksisterende naturdirektiver, og som vil kunne få meget store konsekvenser for landbrugsdriften fremover, hvis de vedtages som fremlagt.

Naturnationalparker med store græssere og rewilding:

I 2022 blev placeringen af de sidste 10 naturnationalparker på statens arealer fastlagt. Naturnationalparkerne har givet anledning til en ophedet debat om blandt andet dyrevelfærd og lokal inddragelse

Set fra landbrugets side rummer både de forskellige initiativer i nationalt og EU/globalt regi en stor risiko for, at der vil skulle omlægges eller udtages landbrugsarealer, og at der vil blive stillet krav om en ændring af landbrugsdriften på en række områder. De konkrete konsekvenser kendes endnu ikke, men Landbrug & Fødevarer følger de forskellige initiativer tæt. Det vil dog være helt afgørende for landbrugets positive medvirken, at der sker en omfattende inddragelse af berørte lodsejere og at centrale principper som frivillighed og respekt for den private ejendomsret opretholdes.

Målet om 30 pct. beskyttet natur var også omdrejningspunktet, da Danmarks nye biodiversitetsråd, der er et forskningsbaseret ekspertorgan nedsat af Miljøministeren, i november 2022 udgav sin første rapport. Rapporten gav et bud på, hvad der skal til for, at Danmark kan leve op til de internationale målsætninger på biodiversitetsområdet.

Rapporten tog afsæt i målsætningerne for beskyttet natur fra EU's

biodiversitetsstrategi. Selvom der er tale om et overordnet EU-mål, hvor de enkelte medlemslande forventes at bidrage rimeligt i forhold til deres størrelse, natur og biodiversitet, så konkluderede rapporten, at Danmark er meget langt fra de fastsatte mål, og at det vil kræve en stor indsats for at nå i nærheden af målsætningerne.

På denne baggrund nåede Biodiversitetsrådet frem til, at der skal afsættes markant mere plads til naturen i Danmark, hvis man skal vende tilbage til biodiversiteten. Dette vil ifølge Rådet kræve, at der udtages "betydelige arealer af landbrugsjord" med henblik på at genoprette natur og biodiversitet. Det fremgår dog ikke præcis, hvor store arealer, der er tale om.

Landbrug & Fødevarer var ude og kommentere på rapporten i flere forskellige medier. Vi lagde i den forbindelse vægt på, at Biodiversitetsrådet fokuserer ensidigt på biodiversiteten og ikke tager højde for de mange andre presserende udfordringer på blandt andet klimaområdet, i forhold til forsyningssikkerheden med fødevarer og biomasse, behovet for mere vedvarende energi m.v. Samtidig er det problematisk, at rådet slet ikke forholder sig til de meget store erhvervs- og samfundsøkonomiske konsekvenser, som en realisering af deres anbefalinger vil have.

Det er endvidere Landbrug & Fødevarers klare holdning, at hvis det er et samfundsmæssigt ønske at sikre mere beskyttet natur ved at udtage og omlægge landbrugsarealer til natur, så skal det ske gennem positive incitamenter og frivillige aftaler med lodsejerne. L&F tog således skrap afstand fra rådets forslag om driftsrestriktioner og ændret beskyttelse af både landbrugsjord i Natura 2000 områderne, § 3 områder samt Nationalparkerne.

Biodiversitet i EU's landbrugspolitik

Natur og biodiversitet fylder meget i den nye landbrugspolitik, der træder i kraft 1. januar 2023. Der stilles krav om 4 pct. ikke-produktive arealer og gives mulighed for at søge nye bioordninger til biodiversitet og bæredygtighed.

Vores virksomhedsmedlemmer gør en forskel

Sektionen for Større Jordbrug samarbejder med en række virksomheder,
der gerne åbner dørene for vores medlemmer og er flittige gæster ved vores arrangementer.
Vi takker for det gode samarbejde i 2022.

VÆKSTFONDEN

Vildtforvaltningsrådet:

Fortsat uvis fremtid for andeudsætningen

Set med Større Jordbrugs øjne har det helt centrale emne i vildtforvaltningsregi i 2022 været evalueringen af udsætningsforliget for ænder samt fasaner og agerhøns.

Udsætningsforliget, der for ændernes vedkommende gælder frem til udgangen af 2023 er under genforhandling. Genforhandlingen var som bekendt udfordret af et uacceptabelt stort mørketal på ænder -det vil sige en alt for stor forskel på antallet af indberettede udsatte ænder og indberettede nedlagte ænder.

Det var medvirkende til, at vildtforvaltningsrådet, som ellers normalt er i konsensus i indstillingerne til miljøministeren, indsendte en delt indstilling, hvor de grønne organisationer anbefalede et forbud. Lodsejerorganisationerne anbefalede på den anden side fortsat udsætning, men væsentligt skærpet kontrol.

Vildtforvaltningsrådet fik på denne baggrund spørgsmålet om udsætning af fuglevildt tilbage i arbejdsrummet fra Miljøministeren. Sammen med en opfordring til at behandle alt udsætning af fuglevildt under ét. Opgaven er nu at arbejde for en langtidssikret model for en bæredygtig udsætning for ænder, fasaner og agerhøns.

I Større Jordbrug ønsker vi klart, at udsætningen skal kunne fortsætte. Skal det lykkes, har vi brug for at kunne fremlægge en retvisende dokumentation. Det er bl.a. udtræk fra opdrættere til CHR-registeret, indberetninger af udsat fuglevildt og indberetninger fra jægerne om nedlagt fuglevildt. Arbejdet i udvalget er voldsomt udfordret af en del fejlagtige registreringer i CHR og dels også af mangelfulde indberetninger om udsætninger.

Det er rigtig vigtigt at gøre

Fødevestyrelsen opmærksom på, hvis der opleves IT-problemer med CHR-registeret, og det er lige så vigtigt at rette op på fejlregistreringer i CHR på ejendomsnumre. Ellers står Udsætningsudvalget uden et retvisende datagrundlag.

Vigtigheden af i øvrigt at indberette korrekt i CHR og om udsætninger kan ikke indskærpes nok, da det i yderste konsekvens kan koste vores ejendomme forretning og arbejdspladser.

Hjortevildt:

Lovændring udskudt

I forhold til hjortevildtforvaltningen var det oprindeligt planlagt, at en ændring af lov om jagt og vildtforvaltning med nye regler for forvaltningen af kron- og dåvildt skulle være trådt i kraft medio 2022. For-

Vildtforvaltningsrådet rådgiver miljøministeren om jagt og vildtforvaltning i Danmark. Centrale områder i Rådets arbejde er blandt andet arbejdet med jagttider, forvaltningen af hjortevildt og spørgsmålet om udsætning af fuglevildt til jagt.

slaget indeholdt blandt andet et nyt arealkrav for jagt på kron- og dåhjort, som et enigt Vildtforvaltningsråd (Danmarks Jægerforbund undtaget) havde indstillet til Miljøministeren. Formålet med forslaget var blandt andet et sikre en mere hensigtsmæssig bestandssammensætning og minere omfanget af markskader.

På denne baggrund er det beklageligt, at man fra Miljøministeriets side valgte at udskyde arbejdet med lovforslaget, hvilket betyder, at det endnu ikke er blevet fremsat til behandling i Folketinget. Det vides på nuværende tidspunkt ikke, hvad den videre proces med den planlagte lovændring bliver.

Christina Ahlefeldt-Laurvig genudpeget Vildtforvaltningsrådet beskæftiger sig med en bred vifte af emner vedr. jagt og vildtforvaltning,

hvoraf nogen har meget stor betydning for land- og skovbrugserhvervet, mens andre er mere perifere. Det er dog afgørende, at landbruget er stærkt repræsenteret i rådet og løbende følger drøftelserne.

Arbejdet i jagt og vildtforvaltning er i særdeleshed af interesse for Større Jordbrug. På denne baggrund genindstillede Landbrug & Fødevarer formanden for Større Jordbrug, Christina Ahlefeldt-Laurvig til at repræsentere organisationen i Vildtforvaltningsrådet sammen med næstformanden for Familielandbrugssektionen Henrik Bertelsen. Udpegningen til Vildtforvaltningsrådet gælder for en 4-årig periode og løber frem til september 2026.

Skovrådet

Skovrådet er nedsat for at være et rådgivende udvalg for miljøministeren. I 2022 har der været en tendens til, at Rådet i højere grad har været et orienteringsorgan, hvor Miljøministeriet fortalte om sine beslutninger.

Vi mener, at Skovrådet skal bruges til at løse problemstillinger. Medlemmerne i Skovrådet repræsenterer et bredt udvalg af interesser og stor viden på skovområdet. Når de er samlet, har ministerierne en enestående mulighed for at modtage input og rådgivning på aktuelle sager. Det er en mulighed, der bliver brugt for lidt. Aktivitetsniveauet i Skovrådet var lavt i 2022. Det skyldes primært, at valgkampen og den efterfølgende lange periode med regeringsdannelse satte alle aktiviteter i bero.

Der er ellers nok at tage fat på, og der er grund til at tro, at Skovrådet får en mere betydningsfuld rolle i 2023. Magnus Heunicke er blevet miljøminister, og han får meget at se til på skovområdet.

Debatten om, hvordan vi skal bruge vores arealer i Danmark, kommer for alvor til at begynde i 2023. Nu vil der komme diskussioner om vores brug af skoven. Biodiversitetsrådet har eksempelvis lagt op til, at mængden af urørt skov skal øges markant. Det er oplagt, at Skovrådet bidrager væsentligt til drøftelserne om, hvordan biodiversitet og natur kan fremmes samtidig med, at vi tager hensyn til de økonomiske elementer i skovdrift.

I regeringsgrundlaget lægges der op til, at en ambitiøs skovplan skal fremlægges med et mål om etablering af 250.000 hektar ny skov. Skovplanen skal sikre synergi mellem de mange formål med ny skov, identificere centrale aktører og allerede eksisterende fonde samt tænke i virkemidler. Regeringen ønsker også at få yderligere gang i den private skovrejsning. Det er et arbejde, som Skovrådet helt åbenlyst bør spille en central rolle i.

Christian Holck er Sektionen for Større Jordbrugs repræsentant i Skovrådet

Grøn omstilling af landbruget kræver udvikling – ikke afvikling

Landbruget har fyldt meget i efterårets valgkamp – fra alle partier. Det store fokus var især på landbrugets grønne omstilling og hvordan landbruget skal bidrage til de danske klimamål om 70 pct. reduktion i 2030. Desværre kom en stor del af debatten til at handle om overbudspolitik og meninger frem for, hvordan vi kan lave en grøn omstilling, der kan gå hånd i hånd med vækst og beskæftigelse.

Klimaopgaven er en af de absolut vigtigste for vores erhverv – nu og mange år frem. Desværre har for mange fået den fejlagtige opfattelse, at vi ikke er ambitiøse nok på klimaets vegne – og, at erhvervet ikke kan levere tilpas store reduktioner af CO₂e.

Der er ingen tvivl om, at landbruget er en af nøglerne til at løse den grønne omstilling – faktisk kan det slet ikke lade sig gøre uden os. Landbrugs- og fødevarerhvervet står for en væsentlig del af Danmarks samlede drivhusgasser. Primærlandbruget står for 27 pct. af Danmarks samlede udledninger, men hvis man kigger på hele fødevarereproduktionen, så fylder det op mod 38,5 pct.

Det skyldes ikke at dansk landbrug har ligget på den lade side. I årtier har det danske fødevarerhverv arbejdet med at producere

med et lavere klima- og miljøaftryk. Faktisk har man isoleret set for landbruget reduceret udledningerne med 17 pct. i perioden 1990-2019 samtidig med at man har øget produktionen med 31 pct.

Ambitiøse klimamål i landbrugsaftalen

Med Aftalen om grøn omstilling af landbruget har man vedtaget en klimaplan for sektoren. I aftalen er der fastsat et bindende reduktionsmål for landbrugs- og skovbrugssektoren på mellem 55-65 pct. i 2030 ift. udledningen i 1990. Det svarer til ca. 6,1-8,0 mio. t. CO₂e. Med kravene fra landbrugsaftalen skal der reduceres lige så meget de næste 8 år, som der er reduceret de sidste 30 år. Heldigvis så er man stærkt i gang. Det er værd at bemærke, at landbrugs- og fødevarerhvervet er den eneste sektor, hvor der er fastsat et bindende reduktionsmål.

Landbrugsaftalen er opdelt i et implementerings- og et udviklingsspor. Implementeringssporet rækker frem til og med 2030 og indeholder tiltag som udtagning af op mod 100.000 ha. jorde fra landbrugsproduktion, et krav om hyppig gylleudslusning i griseproduktionen og et generelt reduktionskrav til kvægs udledning af metan. Det giver en samlet reduktion på 1,9 mio. tons CO₂e.

Udviklingssporet, der rækker frem til og med 2030 vil omfatte en række initiativer på forsknings- og udviklingsområdet. Det handler bl.a. om udvikling af pyrolyse, grøn bioraffinering, forskning i fodertilsætningsstoffer og gyllehåndtering mv. Udviklingssporet skal give en reduktion på i alt 5 mio. tons CO₂e i 2030.

Der stilles store krav til fødevarerhvervet mod 2030. For det første er der reguleringskrav i implementeringssporet. Der arbejdes pt. på at få udrullet de krav i landbrugsaftalen, der kommer til den animalske sektor. Dvs. kravet om hyppig gylleudslusning og et generelt reduktionskrav til den konventionelle kvægsektors udledning af metan.

For det andet, så har landbrugsaftalen den mekanisme, at nye udviklingstiltag kan løftes over i implementeringssporet som nye krav. Kort sagt: Der leveres på klima med landbrugsaftalen. Overordnet set er præmissen for landbrugsaftalen udvikling, og ikke afvikling af landbrugs- og fødevarersektoren.

CO₂-afgiften er uundgåelig

Et af de store emner i valgkampen var desværre en CO₂e-afgift på landbruget. Emnet er ikke nyt. Spørgsmålet om en CO₂e-afgift har fyldt i debatten siden et bredt flertal i Folketinget indgik

Maria Stein Knudsen
Klima & Energi
Seniorkonsulent i L&F

forlig om en grøn skattereform for et par år siden.

Med forliget om grøn skatte-reform nedsatte man en ekspertgruppe, som skulle komme med anbefalinger om, hvordan en ensartet CO2e-afgift kunne indføres. Det har tidligere overvismand Michael Svarer i front, og derfor omtales det også som Svarer-udvalget. I foråret 2022 kom denne ekspertgruppe med deres første delrapport, som gav anbefalinger til indførelse af en afgift på industrien og fossile brændsler. Det førte til en aftale om, at der indføres en CO2e-afgift gradvist, som i 2030 vil betyde en CO2e-afgift på 750 kr. pr. tons for ikke-kvotebelagte virksomheder. Dette vil bl.a. medføre en afgift på landbrugsdiesel. For de kvotebelagte virksomheder vil der indføres en samlet CO2e-afgift inkl. ETS-kvotepå 1.125 kr. ton CO2e og 125 kr. ton CO2e for mineralogiske processer.

Landbrugets biologiske processer

var ikke en del af det første forlig. Det skyldes, at man afventede ekspertgruppens endelige rapport, som behandler landbruget og transportsektoren. En rapport som forventes i starten af 2023.

Der har allerede nu været mange forslag oppe om en høj klima-afgift på landbruget. Bl.a. det seneste forslag fra Det Miljøøkonomiske Råd, som foreslog en klimaafgift på 1.100 kr. pr. ton CO2e. Et forslag som vil få meget store økonomiske konsekvenser for sektoren, hvis det blev indført. Både driftsøkonomisk og ift. udflytning af produktion og arbejdspladser. Det er dog vigtigt at holde sig for øje, at det er Svarer-udvalget og ikke Det Miljøøkonomiske råd, der har opgaven med at udforme rammerne for en CO2-afgift.

I regeringsgrundlaget for SVM-regeringen fremgår det, at regeringen vil fremlægge et forslag til klimaafgift på landbruget, når Svarer-udvalget har fremlagt deres konklusioner.

Det fremhæves endvidere, at e Svarer-udvalget skal fremlægge forskellige scenarier for at nå dette mål på linje med de anbefalinger udvalget fremlagde i forbindelse med CO2e-afgiften på industri, herunder hensyntagen til at modvirke udflytning af produktion, inddrage internationale erfaringer og muligheden for at lægge CO2e-afgift på slutforbruget.

Hvordan det ender vides ikke endnu. I Sektionen for Større Jordbrug bakker vi op om Landbrug & Fødevarers fem principper for en CO2e-afgift, som fremgår af boksen.

Det danske fødevarerhverv er ikke i mål endnu med den grønne omstilling, men vi er på vej. Løsningerne leveres. Derfor er det vigtigt, at vi fra erhvervs side viser, at der hele tiden arbejdes målrettet, og at vi kan levere på reduktionen af minimum 5 mio. ton CO2e – uden en høj CO2e-afgift.

Landbrug & Fødevarers fem principper for en CO2e-afgift

1. Landbruget skal levere de resterende 5 mio. ton CO2e, som er mankoen ift. det bindende klimamål for landbrugs- og skovsektoren.
2. En aftale skal leve op til klimaloven og sikre en regional balance – herunder også at en afgift ikke skader bl.a. konkurrenceevne og erhvervsudvikling.
3. Hele fødevarerkløngen skal udvikles. Provenuet fra en CO2e-afgift skal blive i landbruget som en målrettet grøn omstillingsstøtte samt at anvende yderligere statslig finansiering for at sikre en positiv udvikling af erhvervet.
4. Fair incitamenter for den enkelte landmand og virksomhed: Hvis en grøn skattereform skal være retfærdig, skal den levere positive incitamenter for den enkelte landmand.
5. Undgå værditab: Et stort og hidtil underbelyst emne i debatten om en grøn skattereform handler om det markante værditab, som en høj CO2e-afgift vil medføre.

Medlemsarrangementer

Virtuelt årsmøde

Årsmødet blev igen afholdt virtuelt grundet omstændigheder ift. Corona. Formanden gav en grundig beretning for det forgangne år, og der var stor deltagelse fra medlemmerne via chatten. Mødet blev efterfulgt af et indlæg af Holger Nehmdal fra Conterra, som gav en kort status på udviklingen og brugen af værktøjet til brug for udarbejdelse af klimaregnskab. Efter årsmødet konstituerede Udvalget for Større Jordbrug sig med Christina Ahlefeldt-Laurvig som formand og Søren Wümpelmann Juhl, som næstformand.

Vinterseminar blev til Forårsseminar

Det årlige seminar var i 2022 et forårsseminar, der denne gang blev afholdt på Hotel Munkebjerg, midt i den nyudsprungne bøgeskov i Vejle. Årets tema var et kig ind i fremtiden og emnet blev indledt med et view gennem de EU-politiske briller. Herefter fulgte en paneldebat om fremtidens landbrugserhverv med repræsen-

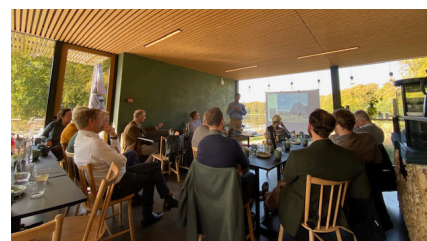
tanter indenfor turisme og oplevelsesøkonomi hos Dansk Erhverv, Tænk tanken AxcelFuture og GCDK. Den nye formand for Landbrug & Fødevarer, Søren Søndergaard, kom forbi og hilste på medlemmerne og gav et indblik i det første dramatiske år som formand. Seminarets dag to havde fokus på økonomi, fremtidens landbrug og teknologi, klimaregnskaber samt to spændende virksomhedsportrætter. Deltagerne bidrog med stor spørgelyst og debat, og alle nød igen at kunne mødes fysisk efter to års pause.

Medlemsarrangement hos Yara

Forårets medlemsmøde, arrangeret af Herregårdsudvalget, blev afholdt hos Yara i Fredericia. Temaet for dagen var CO₂-udledning og bæredygtighed. Klimadirektør i L&F, Niels Peter Nørring lagde ud, og redegjorde for det politiske ophæng, der ligger til grund for denne dagsorden. Efterfølgende gav Jens Jakob Larsen, kommerciel direktør i YARA Danmark A/S, sit bud på hvilke konkrete skridt, man som landmand kan tage. Poul Erik Jørgensen, landbrugsdirektør i Nykredit berettede om, hvordan den finansielle sektor i stigende grad har fokus på landbrugsbedriftenes bæredygtighedsprofil, og han opfordrede de fremmødte til

at arbejde med de helt konkrete og målbare ting. Dagen blev afrundet af Henrik Kruse Rasmussen, der er Projektkonsulent i AGROVI. Han gennemgik to konkrete værktøjer, SEGES' ESGreentool og Cool Farm Tool, der giver landmanden mulighed for at måle sin klimapåvirkning.

Medlemsarrangement på Klintholm gods

Medlemmerne som deltog i efterårets medlemsmøde, arrangeret af Herregårdsudvalget, blev budt velkommen i forårssolen af Carl Gustav på Klintholm gods på Møn. Dagens tema var turisme og oplevelsesøkonomi, og værten redegjorde for tiltag og egne erfaringer på Klintholm Gods, der udover landbrugsdrift, også inkluderer hoteldrift, gourmetrestaurant og campingplads. Efter introduktionen viste Carl Gustav rundt i landskabet med et besøg i gårdbutikken, hvor der bl.a. sælges eget produceret Hereford-kød. Efter frokost præsenterede samarbejdspartneren fra Norrøn Arkitekter den vision, man i fællesskab har udarbejdet for Klintholm Gods. En meget inspirerende dag med stort fremmøde blandt medlemmerne.

Thierry de l'Escaille
Generalsekretær,
ELO

European Landowners Organization:

Status for 2022 og et kig ind i 2023

2022 var et år, der bragte bekymringerne om fødevarer-sikkerhed tilbage. De globale økonomiske forstyrrelser, der stammer fra pandemien og den russiske invasion af Ukraine, resulterede i stigende madinflation og yderligere forstyrrelser af handlen. Fremtiden ser heller ikke ligefrem rosenrød ud.

EU's Agri outlook rapport for 2022 forudser en opbremsning i produktionsvæksten i de store EU-landbrugssektorer i de næste 10 år, med klimaændringerne som den vigtigste skyldige. Tørken i sommervarmen viste, at vi bliver nødt til at have et strategisk fokus på at mindske konsekvenserne af sådanne begivenheder.

Den europæiske grønne pagt (Green Deal) fortsætter med små ændringer med at danne ramme for EU's agenda trods årets uforudsete begivenheder. Selvom kortsigtede hjælpepakker m.v. hjalp med at lindre noget af smerten, var de utilstrækkelige. Alligevel lægger de fleste af de nuværende politiske forslag fra Farm to Fork og biodiversitetstrategierne op til både produktionsreduktion og ændring af arealanvendelsen. Landbrugsjord skal tages ud af produktion, uden at der tages et stort hensyn til konsekvenserne af den kombinerede effekt af disse tiltag. Tankerne bag forslagene

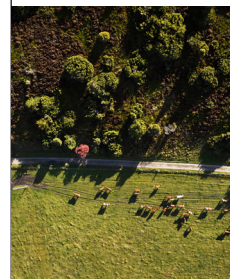
synes at indebære en accept af højere fødevarerpriser, men i en tid med fødevarerinflation kan vi forvente, at forbrugerne tilpasser deres forbrugsvaner til billigere produkter. Dem, man beder om at gøre mere for miljøet, bringes dermed i fare.

Der var dog også nogle positive skridt. Den netop godkendte CO₂-grænsetilpasningsmekanisme er en af de få nye initiativer, der viste nytænkning i forhold til at understøtte dem, der gør mere for at være bæredygtige. Ligeledes det længe ventede forslag om en EU-certificeringsramme for kulstofreduktion, der sigter mod at harmonisere det frivillige kulstofmarked og støtte den netop vedtagne LULUCF-målsætning på -310 millioner ton CO₂-ækvivalenter inden 2030. LULUCF-reguleringen var en af de mange politiske gennemsyn, hvor EU tog en beskyttelsesorienteret tilgang.

En stor del af den politiske dagsorden har været fokuseret på forordningen om bæredygtig anvendelse af plantebeskyttelsesmidler og naturgenopretningsforordningen. De blev præsenteret samme dag, og konkurrerer om opmærksomheden. I det år, hvor vi fejrede 50 år, fremlagde ELO Stockholm-erklæringen, der opfordrede EU til at genoverveje disse to forordninger.

ELO forventer at starte debatten om fremtiden for den fælles landbrugspolitik i 2023 med mere fokus på modernisering af sektoren. Det længe ventede forslag om nye genomiske teknikker kan understøtte bevægelsen i den retning. Vi håber, at det kommende forslag om bæredygtige fødevarer-systemer vil gå i samme retning. Med hensyn til skovbrug afventer vi hovedsageligt EU's skovovervågnings- og planlægningsramme, men også de kommende retningslinjer og initiativer i forbindelse med skovdrift tæt på naturen. Vi er nødt til at fortsætte med at fremme bæredygtig skovforvaltning og bioøkonomi og dermed sikre balancen mellem de tre dimensioner af bæredygtighed. Ud over forslaget om naturgenopretning forventer vi megen diskussion om den fremtidige jordsundhedslov og handlingsplanen for bedre forvaltning af næringsstoffer.

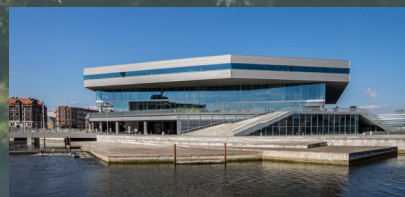
Endelig er 2023 det europæiske år for færdigheder, og ELO vil bruge denne og andre muligheder til at forblive proaktiv, selv når der er mange politikker at reagere på. Selvom dette synes at være en udtømmende liste, blev flere emner udeladt af denne beskrivelse, men ikke af ELO's indsats.

Kommende arrangementer

Årsmøde og Vinterseminar 2023
1.-2. februar 2023
Hotel Vejlefjord, Vejle

Medlemsmøde om vedvarende energi
og grøn omstilling
21. marts 2023
DLA Piper Denmark
DOKK1, Aarhus

Læs mere om arrangementerne på
www.stoerrejordbrug.dk/arrangementer/